

Слободата на движење – сеуште не за сите!

Слободата на движење, особено правото да се напушти својата земја на националност, е признато човеково право од страна на најважните меѓународни тела за човекови права и конвенции, вклучувајќи ја Универзалната декларација за човекови права, Меѓународниот пакт за граѓански и политички права како и Европската конвенција за човекови права.

Меѓународните правни стандарди се обврзувачки за Македонија, со истите при остварување на ова право се забранува било каква форма на дискриминација, вклучувајќи расна дискриминација, било директна или индиректна. Освен меѓународните договори, ова право е инкорпорирано и во домашните регулативи на Република Македонија, вклучувајќи го највисокиот правен акт- Уставот на Република Македонија.

Безразлика на истото, остварувањето на правото да се напушти сопствената земја е сеуште далеку од еднакво за македонските граѓани од ромската етничка група. Тие се предмет на дискриминација и несоодветен третман од страна на граничните службеници при секој обид да ја напуштат сопствената земја.

ПОДАТОЦИ И НАОДИ:

1. Комесарот за човекови права од Советот на Европа на неговата последна посета во Македонија, ја изрази својата загриженост околу повредите на правото да се напушти сопствената земја како и за расното профилирање на со кое се таргетираат Ромите при обид да си го остварат правото да ја напуштат сопствената земја.
2. Американскиот стејт департамент во својот извештај за состојбата на човековите права во Македонија, забележува дека повеќето граѓани на кои не и бил

дозволен излез од страна на граничните службеници, се припадници на ромската етничка група.¹

3. Со цел да се соберат докази за дискриминаторските практики и етничкото профилирање кое ги таргетира Ромите и нивното право да се напушти сопствената земја, ЕЦПР(ERRC) има спроведено тестирање на ситуација на македонските гранични премини. Профилите на инволвираните Роми и не-Роми беа многу слични, единствената разлика беше нивната етничка припадност. Резултатите од тестирањето ја докажале дискриминацијата како и етничкото профилирање со кое се соочуваат Ромите при обид да си го остварат правото да се напушти сопствената земја.
4. 90% од случаите кои се документирани од страна на ЕЦПР(ERRC) укажуваат на тоа дека само од Ромите им било побарано докази за оправдување на нивното патување(во случаи кога Роми и не-Роми патувале заедно). На 30% од Ромите експлицитно им било кажано дека неможат да ја поминат границата поради нивната етничка припадност т.е. неможат само поради фактот што се Роми. На 60% од Ромите кои биле вратени од граница, од страна на граничните службеници им било кажано дека им е наредно да ги враќаат. Очигледно им е наредено да делуваат на основ на етничка припадност.²

¹ Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, U.S. Department of State, *Country Report on Human Rights Practices for 2011(p.18) and 2013(p.12)*.

² ERRC challenges discrimination of Roma before the Constitutional Court of R.Macedonia, available at: <http://www.errc.org/article/errc-challenges-discrimination-of-roma-at-the-border-before-the-constitutional-court-of-macedonia/4248>

5. Релевантни податоци од различни извори:

Source Извор	Ministry of Interior's presentation in Strasbourg Презентација на МВР во Стразбург	CoE Commissioner for Human Rights Комесарот за човекови права од Советот на Европа	ERRC data request to the Mol Барање од ERRC за пристап до информац ии од јавен карактер	US government Американски стејт депарتمانт	FRONTEX "Western Balkan Annual Risk Analysis 2014"	
Period Период	Up to May 2014	December 2009- November 2012	1.10.2011- 1.3.2014	April -October 2011	2013	
TOTAL ВКУПНО	4,646 - 5,753	7,000	2,843	1,500(2011)³ 8.322(2012)⁴	6,700⁵	
Место на живеалиште	Скопје	2,456	n/a	847	n/a	n/a
	Куманово	1,034	n/a	309	n/a	n/a
	Струмица	471	n/a	n/a	n/a	n/a
	Битола	355	n/a	176	n/a	n/a
	Пехчево	n/a	n/a	8	n/a	n/a
	Штип	330	n/a	n/a	n/a	n/a
	Друго	n/a	n/a	1,503	n/a	n/a

6. Уставниот Суд на Република Македонија (највисокиот правен орган во Македонија) донесе пресуда со која што одредбите од контроверзниот Закон за Патни Исправи се сметаат за неуставни.

Според Судот, одредбите од Законот кои им дозволувале на македонските власти да ги одземат патните исправи на граѓаните кои беа присилно вратени од

³ Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, U.S. Department of State, *Country Report on Human Rights Practices for 2011 – Macedonia*, p.18.

⁴ Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, U.S. Department of State, *Country Report on Human Rights Practices for 2013 – Macedonia*, p. 12, available at: <http://www.state.gov/documents/organization/220516.pdf>.

⁵ Not indicated if they are all Macedonian nationals or the number includes all people (foreigners as well) who were denied exit from Macedonia. However other sources indicate that this only refers to Macedonian nationals. Statistics available at the [Ministry of Interior](#) website show that in 2013 only 416 foreign nationals were denied exit from Macedonia.

странски земји, не се во согласност со највисокиот правек акт во државата – Уставот на Р.Македонија.

Владата тврдеше дека треба да се донесат такви мерки за одземање на патни исправи, со цел, меѓу другото да се заштити репутацијата на земјата.⁶ Уставниот Суд смета дека причини од таков тип се нелегитимни. Според судот, рестрикциите на правото да се напушти сопствената земја може да бидат легитимни во следните таксативно наведени ситуации: национална безбедност, јавно здравје и кривична постапка.

7. Имајќи ги во предвид ваквите повреди, ERRC има иницирано различни активности на национално и меѓународно ниво. Следејќи ја гореспомнатата одлика на Уставниот Суд на Република Македонија, ERRC заедно со своите партнер организации⁷ има организирано кампања за правото на слобода на движење. Како резултат на истата кампања спроведена во пет различни градови во Македонија, педесетина охрабрувани Роми во координација со ERRC и спомнатите партнер организации ќе поднесат претставки до Народниот Правобранител за повреда на правото да се напушти сопствената земја.

“Неможам ни да ги потсетам роднините во Србија – не третираат и не затвараат како кучиња во кафез и не пуштат да излеземе...”; “Како тоа сака Македонија да биде дел од ЕУ со таков третмен спрема Ромите”

Дел од реакциите при спроведување на кампањата.

⁶ Поднесувач: Министерството за внатрешни работи, м-р Гордана Јанкуловска, министер за внатрешни работи, достапно на: <http://www.sobranie.mk/ext/materialdetails.aspx?Id=879ca7f0-0236-488d-8a55-e3cb76f39b27>

⁷ “ROMA S.O.S”; “Romano Avazi”; “Bairska Svetlina” and the “National Roma Centrum” delivered the campaign in Prilep, Bitola, Tetovo, Skopje and Kumanovo.

ПРЕПОРАКИ

Европскиот Центар за Правата на Ромите ги повикува властите да:

1. Осигурат дека Ромите се во можност да си ги остварат фундаменталните права, особено правото да се напушти сопствената земја кое е гарантирано со домашните и меѓународните регулативи;
2. Целосно да се подржуваат на одлуката на највисокиот правен орган во државата околу обструкциите на правото на слобода на движење;
3. Да иницираат обуки за граничните службеници и да осигурат дека Ромите не се расно профилирани при обид да ја напуштат земјата;
4. Да се воспостави систем на контрола за следење и одговорност на граничните службеници како и други одговорни учесници за дискриминаторскиот третман и етничкото профилирање на Ромите при обид да си го остварат правото на слобода на движење загарантирано со домашните и меѓународните регулативи.